

สื่จากเอกสารโบราณ ตำราช่าง

ศิวพร เณลิมศรี

นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ

การเรียกชื่อสีในแต่ละสังคม หรือวัฒนธรรมนั้นมีการเรียกชื่อสีที่มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและบริบทในสังคมนั้นๆ สำหรับคนไทยเราก็เช่นเดียวกัน มีวัฒนธรรมการเรียกชื่อของสีแต่ละชนิดแตกต่างกันไป และยังมีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย

จากการศึกษาเรื่องลักษณะของช่างในเอกสารโบราณประเภทหนังสือสมุดไทยพบว่าการเรียกชื่อสีของช่างนั้นแตกต่างไปจากการเรียกชื่อสีของไทยในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจถึงการเรียกชื่อสีของช่างจากตำราช่างในสมัยโบราณ การเรียกชื่อสีของช่างนั้นจะใช้ลักษณะของสีที่สามารถพบได้ตามธรรมชาติที่ในปัจจุบันนี้เราอาจจะไม่รู้จัก หรืออาจไม่เห็นภาพ เมื่อจัดแบ่งเป็นกลุ่มของสี จะได้ดังนี้

โทนสีขาว

- สีขาวบริสุทธิ์ประดุจดอกบัวหลวง หรือสีของงาช้าง (บางตำราว่างาช้างของพื้นที่ได้จากไม้ไผ่)
- สีขาวดั่งสีสังข์ หรือสีวัวเผือก บางตำราว่า สีผ้าขาวอันงามบริสุทธิ์
- สีขาวนวลดั่งทอง
- สีขาวงามบริสุทธิ์ประดุจสีสังข์
- สีกายขาวประดุจสีเงินบริสุทธิ์
- สีขาวดั่งสีเงินยวงหรือสีของยอดเขาไกรลาส
- สีสำลาน (สีขาวอมชมพูอย่างสีผิวของควายเผือก)
- สีขาวเจือเขียวอ่อน
- สีขาวเหลืองอ่อน

โขนสีขาว

- สีขาวใสดั่งแก้ว
- สีขาวบริสุทธิ์ดั่งแก้วขาว
- สีภูเขาขาว หรือสีเถ้า (ขี้เถ้าไม้พิน)
- สีขาวนวลดั่งสีหวายตะค้า
- สีขาวประดุจสีดอกกุหลาบ (ดอกบัวชนิดหนึ่ง เป็นบัวสายดอกมีสีขาว)

โทนสีดำ

- สีดำเทาจุดหมอกคลุม
- สีดำประจุดเข้ม
- สีดำบริสุทธิ์
- สีดำสนิท จุดสีดอกสามหาว หรือสีม่วงเข้มจนเกือบดำ
- สีดำสนิทประจุดสีนิล
- สีดำตั้งสีของปีกกา
- สีดำจุดไม้กฤษณา
- สีจุดเมฆฝนเมื่อใกล้จะตก (สีเทาดำ)
- สีเทาดำตั้งสีเมฆเมื่อครึ้มฝน

โทนสีแดง

- สีแดงงาม บริสุทธิ์ประดุจสีโลหิต
- สีประดุจสีหงษ์บาท หรือสีหมากสุก
- สีเมฆเมื่อเวลาสนธยา
- สีแดงดั่งสีปัทมราค(สีแดงทับทิม)
- สีแดงประดุจดั่งบัลลังก์ศิลาอันแดง
- สีแดงประดุจสีทองแดง
- สีแดงดั่งดอกบัวสัตตบุษย์บาน
- สีแดงดั่งดอกบัวแดง
- สีแดงประดุจสีทองแดง
- สีแดงดั่งสีชาด

โทนสีแดง

- สีแดงเหมือนแวนกยูง
- สีแดงประจุดอกบัวหลวงโรย
- สีแดงเหมือนแก้วมณี
- สีแดงดั่งสีของปากนกแขกเต้า
- สีแดงประจุดสีดอกแจรง

นกแขกเต้า

ดอกบัวหลวง

ดอกแจรง

โทนสีเหลือง

สีทอง THAITONE COLOR C5 M25 Y100 K0	พุดชา THAITONE COLOR C0 M10 Y90 K0	เปลือกข้าวโพด THAITONE COLOR C5 M15 Y80 K0	เส้นประโสร THAITONE COLOR C15 M15 Y20 K0	จันทร์ THAITONE COLOR C0 M15 Y70 K0
วันทา THAITONE COLOR C0 M40 Y100 K0	เหลืองดิน THAITONE COLOR C20 M20 Y100 K10	ดอกบวบ THAITONE COLOR C0 M5 Y90 K0	ไข่ตุ๋น THAITONE COLOR C10 M25 Y35 K0	เหลืองไข่ THAITONE COLOR C10 M10 Y100 K0
ลูกจันทร์ THAITONE COLOR C0 M25 Y80 K0	พุดสุก THAITONE COLOR C10 M20 Y50 K15	ขี้ผึ้ง THAITONE COLOR C20 M40 Y100 K0	เนื้อ THAITONE COLOR C0 M15 Y30 K0	มะสุกสุก THAITONE COLOR C15 M55 Y100 K0

โทนสีเหลือง

- สีเหลืองเป็นมันดั่งทองคำ
- สีเหลืองดั่งน้ำผึ้ง
- สีเหลืองงามบริสุทธิ์
- สีเหลืองดั่งสีโค
- สีทองคำเนียนพคุณ
- สีเหลืองอ่อนดั่งสีดวงตาของแม่
- สีเหลืองประดุจสีทองอุไร (ทองคำ)
- สีเหลืองดุจสีดอกบวบ

โทนสีเขียว

- สีเขียวประดุดอกอัญชัน สีเขียวประดุดอกสีสุก
- สีเขียวบริสุทธิ์ประดุดอกสีสุกอ่อน
- สีเขียวประดุดอกสีใบทองแก่
- สีเขียวดั่งทองอ่อน
- สีเขียวอมเหลือง
- สีเขียวดั่งสีก้านดอกบัวสดสมบูรณ์
- สีเขียวดั่งสีสุกอ่อน
- สีเขียวอ่อนงามดั่งสีสุกอ่อนสดใส หรือสีผลหว่าดิบ

โทนสีน้ำตาล

- สีน้ำตาลอ่อน ตั้งสีน้ำตาลคลอ หรือน้ำในแม่น้ำ
- สีประดุกใบตองอ่อนแห้ง

โทนสีม่วง

- สีตั้งสีดอกอัญชัน (สีน้ำเงินอมม่วง)
- สีม่วงเข้มดุจสีดอกสามหาวโรย

โทนสีน้ำเงิน

สีน้ำเงินอ่อนดังสีท้องฟ้า

โทนสีน้ำเงิน
Blue tone

ACADEMY

การเรียกชื่อสีของช้างจากตำราช้าง นั้นเป็นการเปรียบเทียบกับบริบททางสังคม และสภาพธรรมชาติรอบตัวของคนในสมัยโบราณ แต่ในปัจจุบันสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้เปลี่ยนไป ทำให้คนในปัจจุบันอาจไม่รู้จัก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสีไทยโทนก็อาจจะเห็นภาพได้มากยิ่งขึ้น แม้จะไม่ได้ตรงกันทั้งหมด แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงอัจฉริยะภาพและความช่างสังเกตของบรรพชนไทยในอดีตที่สามารถนำสิ่งต่างๆ รอบตัวมาใช้เปรียบเทียบบอริบายลักษณะของสีต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

ถ้าผู้สนใจศึกษาหรืออยากทราบถึงสีของช้างเหล่านี้สามารถชมได้จากนิทรรศการ “**ช้างมงคล**” ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งจัดแสดง ณ ห้องวชิรญาณ ๒ – ๓ อาคาร ๒ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ระหว่างวันที่ ๒๐ กันยายน – ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เวลา ๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. ทุกวัน (หยุดวันนักขัตฤกษ์)

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.

สมุนไพร่ดอกท้อ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.

สมุนไพร่ดอกท้อ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.

สมุนไพร่ดอกท้อ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๕ จาก <http://www.samunpri.com/gallery/ทนายเตชะคำ>.